

Vervallen rubriceringsaanduiding:

Aan het Rijksvastgoedbedrijf, 5.1.2.e

Rijksvastgoedbedrijf
Atelier Rijksbouwmeester

Korte Voorhout 7
Postbus 16169
2500 BD Den Haag

Contactpersoon

5.1.2.e

M 5.1.2.e

5.1.2.e

@rijksoverheid.nl

Datum

24 maart 2022

ADVIES

Kwaliteitsteam Binnenhof

Vergaderdatum en -tijd 24 maart 2022, 9:00 – 12:00 uur

Vergaderplaats Korte Voorhout 7 Den Haag + Webex (digitaal)

Het Kwaliteitsteam Binnenhof bestaat uit vijf leden:

Francesco Veenstra (Rijksbouwmeester, vz), 5.1.2.e (duurzaamheid),
5.1.2.e (stedenbouw), 5.1.2.e (erfgoed) en 5.1.2.e (politieke geschiedenis).
5.1.2.e (secretaris).

Het Kwaliteitsteam is adviserend (gevraagd en ongevraagd), reflecterend en agenderend met een toekomstgerichtheid die minstens 50 jaar beslaat. Het advies is gericht aan de projectdirecteur Renovatie Binnenhof van het Rijksvastgoedbedrijf en wordt openbaar gemaakt.

Het Binnenhof is een unieke plek. Niet alleen vanwege zijn politieke betekenis en cultuurhistorische waarde, maar ook vanwege de wijze waarop het complex wordt gebruikt. Nergens anders ter wereld zitten de verschillende politieke machten zo dicht op elkaar en is de inrichting van de ruimte zo zeer afhankelijk van de onderlinge machtsverhoudingen. Het Kwaliteitsteam ziet het als taak om ervoor te waken dat er in het politieke spel tussen verschillende betrokken partijen oog blijft voor het totaalbeeld, in het bijzonder waar het gaat om de representativiteit en toegankelijkheid, monumentaliteit, veiligheid en duurzaamheid van het complex. Daarbij is aandacht voor complex-overstijgende zaken zoals de buitenruimte, de verlichting en de Grafelijke Zalen.

Op 24 maart 2022 zijn de volgende onderwerpen gepresenteerd en besproken: de expeditie Tweede Kamer, de Schepelhal en Schepeltuin Tweede Kamer, en de complex-brede aanpak van de daken van het gehele complex met een vooruitblik op de complex-brede aanpak van gevel (presentatie met kenmerk 220324 Kwaliteitsteam definitief).

Advies ten aanzien van de expeditie Tweede Kamer

-Voor een beter beeld van alle logistieke bewegingen van het in- en uitkomend goederenverkeer zou dit ook op een tijdslijn in kaart gebracht moeten worden. Het tijdsaspect is van groot belang om alles goed te doen laten functioneren.

-Zorg ervoor dat het systeem toekomstbestendig is. Kijkend naar de toekomst en naar de overheidsdoelstelling voor 2050, omschakeling naar een circulaire economie, gaat het inkoop- en afvalbeheer helemaal om naar nieuwe systemen. Laten we geen oplossing maken voor de oude economie. Gelet hierop is het van belang het primaire proces circa een jaar voor oplevering (2026-2027) te herijken. Stel van tevoren vast binnen welke kaders, het is niet de bedoeling het hele plan opnieuw te doen.

-De kwaliteit van de buitenruimte blijft een aandachtspunt. Maak inzichtelijk en visueel hoe de logistiek ruimtelijk zijn beslag neemt. Betrek daarbij ook de redundantie.

-Leg alle expeditie stromen naast/op elkaar en maak daarvan een overzichtskaart van het gehele complex waarop alle informatie wordt verzameld, zodat inzicht wordt verkregen in de achterliggende logistiek en de impact op de ruimte.

-Pak het gesprek met de gemeente Den Haag op, wat zijn de toekomstplannen onder meer ten aanzien van verkeer in de binnenstad?

Schepelhal en Schepeltuin Tweede Kamer

-De hamvraag voor het ontwerp is: Hoe wordt het primaire proces gezien in relatie tot de ruimtelijke kwaliteit en architectuur? Het advies luidt hier om de beleving, de ruimtelijke structuur van het complex, de cultuurhistorische connotatie van de gracht en de oriëntatie voor de bezoekers te versterken.

Het belang van de ruimte als geheel is groot. Specifiek wordt benoemd de ruimtelijke continuïteit van de gracht (groen en blauw), de publieksbeleving van hal en tuin, de mogelijkheid een doorzicht te creëren én het groen van de Schepeltuin te laten floreren en zichtbaar te maken.

-Het plan is nog in ontwikkeling. Twee ontwerpdialogen zijn aanstaande. De afspraak is om de uitkomsten van de dialogen te agenderen voor het volgende Kwaliteitsteam.

Daken en gevels: overzicht van aanpassingen en ingrepen Binnenhof complex

-Het advies luidt om nog veel sterker in te zetten op verduurzaming van het complex door de platte daken, de verdekte daken en de sheddaken te voorzien van zonnepanelen en waar mogelijk vegetatiedaken toe te passen. Hierbij dient uiteraard rekening te worden gehouden met de advieslijn voor de monumentale daken (zie <https://www.cultureelerfgoed.nl/publicaties/publicaties/2020/01/01/advieslijn-zonnepanelen-op-rijksmonumenten>).

-Kijk naar duurzaamheid vanuit een 'total cost of ownership'.

-Maak het verhaal op orde: de algemene aanpak is maatwerk per gebouw, vanuit welk pallet van ingrediënten wordt gewerkt? Wat is dan de (al dan niet overkoepelende) samenhang?